

КОМП'ЮТЕР ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СТАРШОКЛАСНИКІВ КАНАДИ

О.І. Козьменко

У статті розглядається питання ролі комп'ютерних технологій у процесі виховання почуття національної ідентичності в учнівській молоді старшого шкільного віку Канади, зазначається значущість виховного впливу комп'ютерних засобів при викладанні дисциплін суспільствознавчого та гуманітарного профілю.

В статье рассматривается вопрос роли компьютерных технологий в процессе воспитания чувства национальной идентичности у старшеклассников Канады, указывается значимость воспитательного влияния компьютерных средств в процессе преподавания дисциплин обществоведческого и гуманитарного профиля

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Використання сучасних технічних засобів навчання, серед яких комп'ютеру належить чільне місце, набуває все більшого поширення в шкільній освіті, сприяє опануванню навичок «інформаційної грамотності», що становить одну зі складових «гідного громадянина» [7]. Інформаційна грамотність – це «здатність використовувати інформацію цілеспрямовано й ефективно» [11]. Її опанування передбачає такі операційні дії: визначення мети пошуку інформації, необхідних джерел інформації, відбір і збереження отриманої інформації, розуміння й опрацювання інформації, здатність ефективно об'єднувати й організувати інформацію для кращого використання, презентація отриманих знань, оцінювання результатів роботи з інформаційним матеріалом відповідно до висунутих завдань.

Перевага такого засобу навчання, як комп'ютер полягає в його високій продуктивності. Цей технічний засіб має достатнє програмне забезпечення, що дозволяє досить ефективно опрацювати текстову і графічну інформацію, працювати з базами даних, електронними таблицями, довідково-інформаційними системами тощо. При застосуванні комп'ютерів у навчанні

виховний потенціал дисциплін гуманітарного профілю підвищується. Учні стають активними здобувачами знань, краще орієнтуються в суспільних, політичних, економічних, екологічних проблемах, виявляють більшу відповідальність у ставленні до навчання, що сприяє вихованню почуття національної ідентичності у старшокласників [6].

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

Проблема використання комп'ютерів у практиці навчання в школах північноамериканського континенту привертає увагу таких науковців, як К. Вайт, С. Гібсон, Е. Глен, Л. Гомез, К. Дід, Д. Джонасен, В. Джонсон, Л. Ехман, Е. Ленто, Р. Лябон, Дж. Ньюсом, К. О'нейл, М. Пейфер, К. Рейд, Л. Фонтана, К. Хелд та ін. Застосування комп'ютерних технологій у викладанні дисциплін гуманітарного та суспільствознавчого профілю розробляється такими авторами, як Д. Двайер, К. Рінгстаф, Дж. Сандхольц, К. Пек, К. Дорікотт та ін. Питання використання комп'ютера як засобу громадянського виховання досліджується в роботах таких науковців, як Д. Болдт, Х. Будін, К. Вібург, Р. Вейд, Р. Дієм, Дж. Джонсон, Л. Густафсон, Д. Гулер, П. Марторелла та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Комп'ютерні технології активно застосовуються в навчально-виховному процесі в школах Канади. У наш час комп'ютерна техніка взагалі здійснює значний вплив на освітню і суспільну системи [2]. Залучення учнів до суспільної дискусії щодо важливості використання комп'ютерних технологій, особливо під час розгляду питань, що стосуються моралі та етики, позитивно позначається на відповідальному ставленні старшокласників до спілкування з комп'ютером, спонукає до реалізації аналітичних, дослідницьких навичок та на формуванні моральних якостей школярів. Комплексний підхід у навчанні школярів критичного ставлення до засобів отримання й аналізу інформації з комп'ютерних засобів і визначення їхнього впливу на формування національної єдності й толерантного ставлення до культурної різноманітності, відповідального ставлення до навколишнього середовища сприяє вихованню почуття національної ідентичності у канадських старшокласників [4, 10].

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Мета статті полягає в тому, щоб охарактеризувати систему застосування комп'ютерних технологій у викладанні дисциплін

суспільствознавчого та гуманітарного циклів у навчальних закладах Канади та визначити роль комп'ютера у вихованні почуття національної ідентичності у канадських старшокласників.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Виховання почуття національної ідентичності в учнів через залучення їх до природоохоронної діяльності розглядається як важливе завдання, що висувається перед шкільною освітою Канади. Особлива увага в цьому процесі приділяється учням старшого шкільного віку, які невдовзі увійдуть у доросле життя і братимуть активну участь у забезпеченні життєдіяльності своєї країни. Учні цієї вікової категорії вже добре усвідомлюють загальні поняття щодо етнічної належності, володіють соціальними навичками, розуміють етнідиференційні риси особистості, проте власна ідентифікація старшокласника ще знаходиться в процесі становлення і відокремлена від його практичного життєвого досвіду. Юнацький вік є періодом, коли отримані школярем теоретичні знання поєднуються з крайньою емоційністю та максималізмом. Опанування знань в юності набуває позитивної якості в тому випадку, коли учень знаходиться в позиції дослідника, відчуває себе першовідкривачем, вчиться самостійно добувати нові для нього знання, здійснювати їхній науковий аналіз і синтез. Дослідження канадських педагогів свідчать, що використання бази даних комп'ютерів, мультимедійних засобів, електронної пошти, пошукових систем тощо сприяють пізнавальному розвитку старшокласників [6]. Цей технічний засіб сприяє розвитку таких інтелектуальних умінь і навичок, як роздум, аналіз, постановка та розв'язання проблем, прийняття рішень, які сприяють критичному й творчому мисленню та оволодінню навичками навчання [10].

Для учнів середнього та старшого шкільного віку в Канаді існує ціла індустрія з виробництва інтерактивних ігор, створюються та постійно оновлюються цікаві сайти, спрямовані на розвиток у школярів пізнавальних інтересів та інтелектуальних сил, здатності до власного самовираження. Підлітки, маючи доступ до мережі веб-сайтів та знайомлячись з інформацією, що їх цікавить, поглиблюють свій соціальний досвід, самостверджуються в онтогенетичному відношенні, опановують громадянські цінності. Комп'ютер також використовується старшокласниками як ефективний засіб інтегрування інформації з різних бібліотечних джерел під час дослідницької роботи. Це стимулює мислення старшокласників, їхні аналітичні вміння, сприяє візуалізації складних історичних відносин та розвитку більш

глибокого розуміння понять. Використання комп'ютерів у роботі зі старшокласниками має потенціал стати «каталізатором змін у навчальному середовищі», особливо завдяки розширенню змісту традиційних стосунків учителя і учнів [5]. Дослідження Д.Двайера та його колег щодо змін у діяльності вчителів під впливом застосованих ними педагогічних технологій доводять, що заради збільшення користі від застосування комп'ютерів важливо змінити фокус навчання від «інструкції до використання знань» до «конструювання знань», оскільки найважливішим в цьому сенсі є ті знання, що самостійно набуваються учнями, а не надаються вчителем у готовому вигляді [3].

Позитивний вплив комп'ютера при вихованні «гідних громадян» виявляється також у тому, що завдяки мережі Інтернет старшокласники отримують можливість спілкуватися з однолітками з різних кінців країни і світу, одержувати безпосередню інформацію від представників різноманітних культур і етносів, створюючи таким чином єдине навчальне середовище.

Наприкінці ХХ сторіччя канадською інформаційно-дослідницькою корпорацією «Молодіжна культура» було проведено дослідження щодо користування школярами мережею Інтернет [1]. Отримані дані свідчать, що 85% школярів віком 12-17 років систематично користуються системою Інтернетом. Набуті навички для сучасних канадських школярів є такими ж природними, як уміння читати чи рахувати. Виявлено, що старшокласники користуються світовою інформаційною мережею 8-10 годин на тиждень. Вони послуговуються Інтернетом заради пошуку корисної інформації при підготовці домашніх завдань (93% опитуваних), програмного забезпечення (59%), спілкування тощо. Учні старших класів використовують всесвітню мережу Інтернет для творчого самовираження: відвідують спеціальні «молодіжні» сайти, куди надсилають власні вірші, відгуки про фільми, телевізійні передачі й прочитані книги, свої спостереження й коментарі про шкільне й суспільне життя. Деякі старшокласники навіть створюють власні веб-сторінки. Така діяльність позитивно позначається на формуванні почуття власної і національної ідентичності, сприяє виявленню власної думки та становленню громадянської позиції дітей.

Доцільне використання комп'ютерних технологій в процесі вивчення суспільствознавства демонструє так званий «ВебПошук», комп'ютерний ресурс, що надає можливість учням власноруч досліджувати складні питання, пов'язані з суспільним життям через розв'язання суперечливих

завдань, проблем, використання сценаріїв, що стосуються, наприклад, певних суспільних подій, доквілля, світових новин тощо (дивіться <http://www.kn.pacbell.com/wired/fil/formats.html>). Педагоги провінції Альберта вдало застосовують цей навчальний засіб у практиці викладання суспільствознавства [8]. Присвячена будь-якій темі з програми суспільствознавства комп'ютерна програма «Веб-пошук» складається зі вступу, завдання, ходу робіт, оцінювання та висновків. Звичайно «ВебПошук» використовується для створення додаткової можливості більш детального опанування знаннями й розробляється вчителем завчасно. Під час застосування програми учні отримують завдання, які вони розв'язують індивідуально або під час роботи в групах. Кожний наступний етап роботи пов'язується з попередньо отриманим результатом, який залежить від уміння учня зібрати, опрацювати й порівняти інформацію. Результати роботи учнів учитель оцінює, спостерігаючи за виконання ними завдань, опрацьовуючи матеріали учнівської самооцінки, анкетування, рейтингу, тестування тощо. Працюючи з програмою «ВебПошук», старшокласники здійснюють пошукову діяльність під час дослідження й розв'язання проблем. У процесі співпраці й розгляданні альтернативних шляхів бачення проблеми учні вчаться обстоювати власну точку зору, поважати думки інших, застосовують навички критичного мислення, що підвищує їхню мотивацію до навчання [8]. Таким чином, сукупність послідовних дій під час використання дослідницьких методів впливає на процес опанування учнями корисними знаннями, уміннями і навичками.

Світові освітні проекти в мережі Інтернет, принаймні такі як «Світовий похід Одиссея», залучають до співпраці не тільки учнів, але й учителів різних провінцій Канади. Застосування комп'ютера як дієвого засобу навчання і виховання знаходить своє відображення не тільки на уроках суспільствознавства, але й інших шкільних дисциплін, наприклад, історії. З метою покращення змісту цієї навчальної дисципліни, підвищення рівня зацікавленості старшокласників даним предметом у школі, педагогами провінції Нова Шотландія було розроблено новий навчально-виховний мультимедійний засіб для старших класів - компакт-диск під назвою «Населення Атлантичної Канади» [9]. Цей диск презентує мультикультурний і контекстноінтегративний підхід до вивчення історії країни. В інтерактивному й мультимедійному форматі він знайомить із суттєво розширеним баченням історії атлантичних провінцій з ранніх часів і до початку XXI століття. Розгляд історії з перспективи тисяч років дозволяє

учням усвідомити фундаментальний взаємозв'язок культури та навколишнього середовища, особливо між культурою, природою і кліматом північноамериканського регіону. Як вказують автори, під час використання записаного на диск дидактичного матеріалу учні дізнаються, що «починаючи з льодовикового періоду клімат Північної Америки декілька разів суттєво змінювався, і ці коливання вплинули на культуру континента, інколи сприяючи технологічному розвитку суспільства або, навпаки, провокуючи занепад культури» [9]. При підготовці диска автори зосередили увагу на важливості культурної взаємодії народів Канади, підтримки та забезпечення культурного розвитку всіх етнічних груп, що мешкають на Атлантичному узбережжі Канади. Культура за своєю природою є гібридним і динамічним утворенням, а культурні групи заради свого існування мають здатність і готовність адаптуватися до змін довкілля, щоб досягти порозуміння з іншими культурами. Мультимедійний диск «Населення Атлантичної Канади» складається з декількох підрозділів і містить 500 сторінок гіпертексту, 20 відеокліпів і понад 1000 рисунків і фотографій. Компакт-диск будується на історичному, географічному і культурному матеріалах знайомої учням місцевості, що перетворює теоретичні знання на практичний досвід дослідження. За допомогою інтерактивних методів і розповідей, що містяться на диску, старшокласники можуть досліджувати різні питання, наприклад, з'ясувати власне походження і дізнатися про коріння інших мешканців провінції. Значущість виховного впливу даного мультимедійного засобу полягає у формуванні таких якостей, як толерантність, співчуття, людяність, що сприяє розвитку прямих і особистих зв'язків серед школярів різних культурних груп та етнічного походження, впливає на визначення національної ідентичності, виховує відповідальне ставлення до рідної природи тощо. Таким чином, канадські педагоги вважають, що застосування комп'ютерних технологій при вихованні почуття національної ідентичності засобами природоохоронної діяльності забезпечує розвиток розумових здібностей старшокласників, підвищує в них інтерес до навчання й відповідно сприяє виробленню мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності, пробудженню творчих нахилів; виховує самостійність, активність і креативність учнів, надає можливість формувати всебічно розвинену особистість, спроможну вирішувати суспільні та життєві проблеми.

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Отже, на основі аналізу використання комп'ютерних технологій у викладанні дисциплін суспільствознавчого та гуманітарного профілів у

навчальних закладах Канади можна зробити такі висновки: на сучасному етапі комп'ютер достатньо активно використовується як засіб навчання та виховання при викладанні шкільних дисциплін у старших класах середньої школи. Дослідження канадських педагогів та науковців підтверджують значний виховний потенціал комп'ютерних технологій у розвитку інтелектуальних та моральних якостей підлітків. Позитивний вплив комп'ютера на формування почуття національної ідентичності полягає у з'ясуванні старшокласниками власної думки щодо політичних, соціальних, економічних та екологічних подій у канадському суспільстві, становленні громадянської позиції, розвитку соціальних контактів, формуванні толерантного ставлення до представників канадського мультикультурного суспільства. Використання мережі Інтернет розширює пізнавальні можливості старшокласників, сприяє обміну думок та розвитку почуття національної єдності. Використання на уроках мультимедійних засобів при розгляданні тем, що стосуються історії, географії та екології канадського суспільства, дозволяє зацікавити учнів поставленими питаннями, підвищують мотивацію до навчання та виховують любов до рідної країни.

У плані подальших розвідок у галузі використання комп'ютерних технологій у вихованні почуття національної ідентичності у старшокласників Канади доцільними уявляються подальші дослідження та розробки спеціальних комп'ютерних програм для застосування в курсах громадянської освіти та суспільствознавства, поєднання екологічного та громадянського виховання у мультимедійних засобах та їхнє вдале використання під час викладання шкільних дисциплін гуманітарного та суспільствознавчого профілю в старших класах середніх шкіл Канади.

Література

1. Немова Л. Канадские дети и интернет / Л.Немова // Канадский паспорт.- 2000. - №9. - С.18-19
2. Diem R. Information Technology And Civic Education / In P. Martorella Ed... Interactive Technologies And The Social Studies: Emerging Issues And Applications.- Albany: State University Of New York Press, 1997. – 134 p.
3. Dwyer D. Changes In Teachers' Beliefs And Practices In Technology-Rich Classrooms / D.Dwyer, C. Ringstaff, J. Sandholtz // Educational Leadership – 1991. - Vol. 48, issue 8. – Pp. 45-52.

4. Gooler D. Perspectives: Technology As Content In Social Studies Curricula For Young Learners / D. Gooler // Social Studies And The Young Learner. - 1995. - Vol.7, issue 3. – Pp. 27-30.
5. Held C. The Integrated Technology Classroom: An Experiment In Restructuring Elementary School Instruction / C.Held, J.Newsom, M.Peiffer // The Computing Teacher. - 1991. - Vol.18, issue 6. - Pp. 21-23.
6. Jonassen D. Computers In The Classroom: Mindtools For Critical Thinking / D.Jonassen. - Englewood Cliffs, New Jersey: Merrill Pub. - 1996.
7. Lewis J.P. Is Civic Education the Answer? The Futile Search for Policy Solutions to Youth Political Apathy [Електронний ресурс] / J.P. Lewis // Paper presented at Civic Education Workshop Montreal, 2008 17-19 June [http://www.crcee.umontreal.ca/milner2008.html]
8. Reid C. Engaging Students in Problem Solving using a WebQuest [Електронний ресурс] / Christie Reid, Renee Labonne, Susan Gibson // Canada's National Social Studies Journal. 2001. – Vol. 35, number 2. [http://www.quasar.ualberta.ca/css.old/Css_35_2/engaging_students_webquest.html]
9. Reynolds G. Making Canadian History More Inclusive Through the Multi-Media: The Peopling of Atlantic Canada CD ROM [Електронний ресурс] / Graham Reynolds // Canada's National Social Studies Journal. 2001. – Vol. 36, number 1. [www.quasar.ualberta.ca/css/Css_36_1/]
10. Rose S., Ferlund P. Using Technology For Powerful Social Studies Learning / S. Rose, P. Ferlund // Social Education. - 1997. - Vol. 61, issue 3. Pp. 160-166.
11. Todd R. The Power Of Information Literacy: Unity Of Education And Resources For The 21st Century / R. Todd, L. Lamb, C. McNicholas // Paper Presented At The Annual Meeting Of The International Association Of School Librarianship. – Belfast, North Ireland, 1992. - July, [Accession #Eb354916]

Козьменко Олена Іванівна – старший викладач кафедри психології Северодонецького інституту Межрегіональної академії управління персоналом, аспірантка кафедри педагогіки Східноукраїнського Національного університету імені Володимира Даля (м. Северодонецьк).

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Борисов В.В.